

ELFELEDTETÉSHEZ VALÓ JOG: AVAGY LEHETSÉGES-E SZABADULNI AZ INTERNET VILÁGÁBÓL?⁶⁴

Absztrakt

A tanulmányomban olyan aktuális problémát vázoltam fel, amely a technológia fejlődésének hozadékaként egyre inkább megjelenik napjainkban. Ez nem más, mint a személyes adatok védelme az online felületeken. Manapság ugyanis az emberek idejük nagy részét az interneten töltik, és tevékenységeik során akarva-akaratlanul személyes adataik tömkelegét teszik hozzáférhetővé mások számára. Ez komoly következményeket hozhat magával bizonyos esetekben, amelyre a törléshez való jog szolgálhat megoldásként. Dolgozatomban az adatok védelmével kapcsolatos igényérvényesítési lehetőségeket vettem számba e jogintézménnyel kapcsolatban, illetve megnéztem azt, hogy van-e ennek bármiféle relevanciája az érintett halálát követően.

Kulcsszavak: elfeledtetéshez való jog, igényérvényesítés, halál, GDPR, személyes adatok, adatvédelem, Ptk.

„(Egyesek) szerint kétszer halunk meg – egyszer, amikor utolsó leheletünk távozik, és másodszor, amikor utoljára ejtik ki a nevünket. Azonban az internet megváltoztatta azt, hogy hogyan emlékeznek ránk. A felejtés már nem zajlik olyan önműködően, mint régen. Ma már a felejtést jogi úton kell kikényszeríteni.” (Sam Eliott)⁶⁵

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A személyes adatok védelme az internetet megelőzően is kiemelkedően fontos kérdéskör volt, azonban azzal, hogy az emberek döntő többsége a XXI. században már az online felületeken tölti idejének nagy részét, rendkívül lényeges különös figyelmet fordítani az ilyen adatok védelmére. A technika fejlődésének eredményeképpen jelentősen lecsökkent az egyén döntési kompetenciája annak tekintetében, hogy részt kíván-e venni az online felületeken. Egy átlagos ember manapság az internetes közösségi oldalakon tesz szert új ismerősökre, itt építi a kapcsolatait, de az is teljesen megszokott, hogy webes felületek segítségével képesek vagyunk akár a napi bevásárlást is elvégezni. Ez egyfelől könnyebbséget jelent az emberek számára, másfelől azonban számos probléma forrása lehet, ugyanis mindezen tevékenységek következtében személyes adataink tömegét tesszük elérhetővé az interneten, ami adatvédelmi szempontból aggályokat idézhet elő. A technológiai fejlődésnek köszönhetően a világ egyre nagyobb mértékű digitalizálódása arra készíti a jogalkotót is, hogy vegye fel a tempót ezzel az innovációval, és alkosson olyan szabályanyagot, amely már nem csak a hagyományos, hanem a megújult élethelyzetekre is képes megfelelő jogi megoldással szolgálni. Ennek a felismerésnek köszönhető a GDPR hatályba lépése is, jelentőségét pedig csak fokozza, hogy az online adatvédelem kiemelkedő fontossága miatt a rendelet közvetlenül hatályos a tagállamokra nézve.

A másik kiemelkedő jelentőségű probléma a legnagyobb közösségi oldal, a Facebook részéről jelentkezett, ami szintén a téma aktualitását támasztja alá. A közel 800 millió felhasználóval rendelkező internetes portál ugyanis megszámlálhatatlan mennyiségben kezel személyes adatokat az érintett fiók tulajdonosaival kapcsolatban, ez pedig egyre gyakoribb jogvitákat szül napjainkban. A Facebook-kal kapcsolatos botrány kiindulópontja, hogy a közösségi oldal a Cambridge Analytica nevű, Donald Trump-nak dolgozó politikai elemzőcég részére több, mint 87 millió, többségében amerikai állampolgárságú felhasználó személyes adatait tette elérhetővé. Ennek eredményeképpen az említett cég pszichológiai profilt állított össze a begyűjtött adatokból, majd célzott üzenetek küldésével az egyes felhasználók választói magatartását

⁶⁴ A tanulmány az EFOP-3.6.1-16-2016-00017 Nemzetköziesítés, oktatói, kutatói és hallgatói utánpótlás megteremtése, a tudás és technológiai transzfer fejlesztése, mint az intelligens szakosodás eszközei a Széchenyi István Egyetemen projekt keretében készült

⁶⁵ ELIOTT, SAM: *An Examination of the Efficacy of the Judgement in Google Spain as a Remedy for Victims of Revenge Porn*, 14. o.

kívánta befolyásolni.⁶⁶ A lényeg tehát, hogy az adatok céltól eltérő, jogosulatlan kezelésének következményeképpen harmadik személyek úgy fértek hozzá számukra ismeretlen személyek személyes adataihoz, hogy arra nem kaptak tőlük előzetesen hozzájárulást, ezen felül az is valószínűsíthető, hogy az érintettek magánlevelezéseibe is betekintést nyertek. Látható tehát, hogy az online adatok mennyiségének növekedése miatt egyre inkább égetővé válik a személyes adatok védelme az interneten is.

2. A „FELEJTÉSHEZ VALÓ JOG” A GDPR TÜKRÉBEN

A felejtéshez való jog, mint kifejezett jogintézmény az Európai Unió új adatvédelmi rendeletében jelent meg először nevesített formában. A GDPR-ban a törlésre vonatkozó igény tehát kifejezetten jogként jelenik meg, ezzel szemben bizonyos szerzők szerint ez nem jog, hanem csupán érdek, míg mások erkölcsi, vagy társadalmi értéként azonosítják.⁶⁷ Kiemelendő, hogy az Unió rendeleti szinten kívánta szabályozni az adatvédelem kérdéskörét, melyet korábban irányelvi szinten rendezett. Ennek jelentősége abban áll, hogy a rendeletek általános hatállyal bírnak, és ezáltal az Unióban részt vevő tagállamokban közvetlenül alkalmazandók, nem szükséges tehát egy külön belső jogi aktus, amellyel az adott nemzeti jogba átültetik a normaanyagot. Egy irányelv ezzel szemben előírja ugyan a részes tagállamok számára a kötelezően elérendő célokat, azonban meghagyja az országoknak azt a lehetőséget, hogy mindegyik a saját eszközeivel tegyen eleget ennek az elvárásnak.⁶⁸

A GDPR 17. cikke már kifejezetten kimondja, hogy – bizonyos feltételek bekövetkezése esetén – az érintett jogosult arra, hogy kérelmére az adatkezelő indokolatlan késedelem nélkül törölje a rá vonatkozó személyes adatokat, az adatkezelő pedig köteles az ilyen, megfelelő indokokkal alátámasztott kérésnek eleget tenni. Ez alapján az adatok tárolásának megszüntetésére, és ezzel egyidejűleg azok törlésére a következő esetekben kerülhet sor:

- ha a személyes adat a továbbiakban már nem szükséges az adatkezelés eredeti céljának megvalósulásához;
- ha az érintett visszavonja az adatkezelés jogalapját képező hozzájárulását, vagy annak meghatározott időre szóló tartama lejárt, és az adatkezelésnek más jogalapja nincs;
- az érintett személy kifejezetten tiltakozik az adatkezelés ellen, és nincs olyan jogszerű ok az adatkezelésre, amely elsőbbséget élvezne az érintett akaratával szemben;
- az adatkezelő jogellenesen kezelte a személyes adatokat;
- a személyes adatokat törölni kell ahhoz, hogy az adatkezelő teljesíteni tudja uniós, vagy tagállami jogban előírt kötelezettségét;
- illetve, ha a személyes adatok gyűjtésére az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások kínálásával kapcsolatban került sor.⁶⁹

Látható tehát, hogy milyen feltételek megvalósulása esetén van lehetősége az érintettnek arra, hogy a rendeletben foglalt törléshez való jogának érvényt szerezzen. Nem szabad megfélemleni azonban arról, hogy a felejtéshez való jog nem korlátlan jogosultság, feltétlenül össze kell vetni más alapjogokkal. Ilyen például a szólásszabadság, amely alatt a rendelet az irodalmi, újságírói, illetve művészeti célú véleménynyilvánítást érti. Ezen felül ide sorolja még az egészségügyi és közegészségügyi célból történő adatkezelést, illetőleg, ha történelmi, tudományos, vagy statisztikai célból szükséges a személyes adatok kezelése, de ilyen esetben is kizárólag csak akkor, ha egyéb anonimizált módon az elérni kívánt cél nem megvalósítható. Végül pedig ugyancsak kivételként jelenik meg, ha az adatkezelő az adatkezeléssel jogszabályi kötelezettségnek tesz eleget, vagy közérdek, illetve közhatalmi jogosítvány gyakorlásáról van szó.⁷⁰

⁶⁶ Euronews: Erről szól a Facebook-botrány, 2018. <https://hu.euronews.com/2018/04/09/errol-szol-a-facebook-botranyn>, 2018. 10. 16.

⁶⁷ BOUCHAGIAR, GEORGE-BOTTIS, MARIA: *The Right To Be Forgotten: Memory holes as a default?* 2018, 2. o.

⁶⁸ Európai Unió jog forrásai és hatálya: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_1.2.1.pdf, 2018. 09. 26, 2-3. o.

⁶⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2016/679 Rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról (GDPR), 17. cikk.

⁷⁰ BÖLCSKEI KRISZTIÁN: *GDPR Kézikönyv*, 2018, Vezinfo, Budapest, 70-71. o.

A felsoroltak alapján érzékelhető, hogy mikor van lehetőségünk adataink törlését kérni, illetve, ezzel szemben az is, hogy milyen esetekben kerekedik felül valamilyen más alapjog, vagy egyéb fontos érdek a törléshez való jogunk érvényesítésén. Ezen túl fontos viszont kiemelni, hogy a személyes adatok törlése, pontosabban annak sikeressége - elsősorban az internetről való eltávolítása – nem minden esetben garantálható az adatkezelő részéről. A technika fejlődésével ugyanis egyre több olyan megoldás látott napvilágot, amellyel egy töröltnek hitt adat újra előhívható. Ettől függetlenül természetesen az adatkezelőnek az érintett személy erre irányuló kérelme esetén törekednie kell minden olyan lehetséges megoldásra, amellyel a törlés maradéktalanul teljesíthető. A törlés során azonban általános kötelezettség, hogy erről jegyzőkönyv készüljön, amely a megsemmisítés megtörténtét hivatott tanúsítani. Ez azonban aggályos lehet, véleményem szerint ugyanis további problémákat vethet fel az adatok újrafelvétele. A gyakorlatban az adatok törlését jellemzően az érintett személy kéri, azonban, ahogy láthatjuk a rendeletben a törlés eseteit, előfordulhat, hogy az adatkezelő erre irányuló kérés nélkül is eleget fog tenni a törlési kötelezettségének, például egy jogellenes adatkezelés esetén. Az első lépés, amit az adatkezelő tesz törlési igény bejelentése esetén, hogy megvizsgálja, lehetséges-e egyáltalán kivitelezni az adatok megsemmisítését. Ilyenkor alaposan megvizsgálja a joggyakorlást alátámasztó jogalapot, amely alapján eldönthető, hogy egyáltalán eleget tehet-e a kérelemben foglaltaknak. A fentebb említett nehézség arra vonatkozóan, hogy mennyiben lehetséges a technika jelenlegi állása alapján az adatkezelő részéről a maradéktalan teljesítés, csak ez után következik.⁷¹

3. „FELEJTÉS JOGA”, VAGY „FELEDÉSBE MERÜLÉSHEZ” VALÓ JOG?

A feledésbe merüléshez való jog uniós rendeleti szinten történő nevesítésének indokát az adta, hogy az ember alapvető szükséglete, hogy a saját magáról szóló információkról autonóm jelleggel rendelkezni tudjon. Érdekesség, hogy a rendelet a „felejtés” szót használja, amely tipikusan az ember memóriájára jellemző szó, és metaforaként ezt állítja párhuzamba a gépek világából történő adateltávolítással. Amikor ugyanis az egyén azt kéri, hogy töröljék a rendszerből a személyes adatait, akkor metaforikusan tulajdonképpen azt szeretné, hogy mások memóriájából is törölődjön az információ.⁷² Az interneten adatok tömkelege keringhet egy adott egyénnel kapcsolatban. Hogy miként kerülhetnek személyes adataink az online világba, erre a válaszlehetőségek száma csaknem végtelen. A leggyakoribb eset, hogy az egyén maga tölt fel bizonyos személyes adatokat az internetre, például, amikor a közösségi oldalakon osztjuk meg mindennapjaink részleteit, fényképeinket, stb. Ezen túl azonban számos és felsorolhatatlan az olyan tevékenységek képzeletbeli listája, amelyekhez szükségszerűen kényszerülünk személyes adataink feltöltésére. A probléma általában akkor merül fel, amikor ezek a bizonyos adatok terhessé válnak az érintett személy számára. Itt merülhet fel a felejtés joga, amely nem azonos terminus technikus a feledésbe merüléshez való joggal.

A felejtés joga kifejezetten az adott érintett személyről kialakult emlékképpel áll kapcsolatban, konkrétan azt hivatott elősegíteni, - természetesen nem csak az online adatok tekintetében - hogy a múltbéli, terhessé vált, negatív eseményekkel ne kelljen folyamatosan szembesülni.

Ezzel szemben a feledésbe merüléshez való jog már nem csak az érintett személy emlékezetére való kihatást célozza, hanem rajta kívül álló, harmadik személyek „emlékezetét” is érinti. Ez alatt azt kell érteni, hogy érintett gyakorolhatja az önrendelkezési jogot azzal kapcsolatban, hogy a saját személyét érintő információkat töröltesse, megszüntesse azokat, és ezáltal lehetőséget kapjon arra, hogy ne a múltban történtek alapján alakítsák ki más személyek a vele kapcsolatos véleményüket. Azonban az a lehetőség, hogy az információs önrendelkezési jogot az érintett gyakorolni tudja, korlátokba ütközhet. Ez a korlátozás a legáltalánosabb esetben egy másik alapjog érvényesítése. Hogy miképpen korlátozhat egy alapjog egy másikat, arra a felhatalmazást és annak kritériumait az Alaptörvényben találjuk meg. Eszerint alapvető jogot korlátozni kizárólag más alapvető jog érvényesülése érdekében, vagy valamilyen alkotmányos érték védelme érdekében lehet, de csak a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, és olyan módon, hogy az alapvető jog lényeges tartalmát tiszteletben tartva valósuljon meg a korlátozás. Ilyenkor tehát a szükségességi-arányossági teszt alkalmazását kívánja meg az Alaptörvény. Ha a jogrendszer azonos szintű jogok kollíziójával kerül szembe, akkor az érdekütközés feloldására a megfelelő megoldást nem a tételes jogban kell keresni. Ilyen esetekben a bíróságok játszanak szerepet annak megállapításában, hogy eldöntsék, az adott helyzetben melyik jog érvényesülésének biztosítása kerekedik felül a másikkal

⁷¹ BÖLCSKEI KRISZTIÁN: *i. m.* 65-69. o.

⁷² VILLARONGA, FOSCH, EDUARD- KIESBERG, PETER- LI, TIFFANY: *Humans Forget, Machines Remember: Artificial Intelligence and the Right to Be Forgotten*, 2018, 8. o.

szemben. Ennek megítélésére nem létezik egy általános érvénnyel alkalmazható megoldási módszer, azonban az eredmény mindig ugyanaz: az egyik fél köteles eltérni, hogy a jogrend által a számára biztosított jog nem nyújtja a megfelelő jogvédelmet az adott helyzetben, függetlenül attól, hogy egy másik élethelyzetben lehetséges, hogy éppen az ő érdekeinek védelme és joggyakorlása élvezne prioritást máséval szemben. Megállapítható, hogy a téma szempontjából kiemelkedő jelentőségű alapjognak: a magánélethez való jognak a legérzékenyebb korlátja a szólásszabadság, illetve a véleménynyilvánítás szabadsága. Amikor ezek az alapjogok egymással szembe kerülnek, különösen nehéz helyzet annak megítélése, hogy melyik jog érvényesülhet adott helyzetben a másikkal szemben. E probléma gyökere, hogy a magánszférához való jog az egyéni lét alapját képezi, míg a szólásszabadság éppen ellenkezőleg, a társadalmi lét alapja.

4. AZ ADATVÉDELEM KETTŐSSÉGE AZ IGÉNYBE VEHETŐ SZANKCIÓRENDSZEREK TEKINTETÉBEN

4.1. Lehetséges jogi megoldások az adatvédelemhez való jog érvényesítésével kapcsolatban

Az adatvédelmet – ha a polgári jogi megközelítést alkalmazzuk – szükségképpen a polgári jogi személyiségvédelem részeként kell definiálni. A Ptk. generálklauzulaként fogalmazza meg, hogy törvényi korlátok, illetve más jogainak tiszteletben tartása mellett minden embernek joga van ahhoz, hogy személyiségi jogait maga érvényesíthesse, és ezzel párhuzamosan azokat mások tiszteletben tartsák, gyakorlásában az érintett személyt ne gátolják. A Ptk. ezt követően beemelte a személyes adatok védelmét a nevesített személyiségi jogok körébe, fontos kiemelni azonban, hogy ez a jogalkotó általi felsorolás nem zárt taxáció.⁷³ Az adatvédelem kettősségéből fakadóan annak egy másik – Ptk-beli aspektusát - is szükséges említeni, ezt pedig a kontraktuális kapcsolatok felől lehet megközelíteni. Ennek indokát az adja, hogy az adatvédelem számos esetben az Általános Szerződési Feltételek (a továbbiakban: ÁSZF) mellékleteként van jelen a szerződés megkötésekor, ami abból a szempontból releváns, hogy ha megsértik a személyes adatok védelméhez való jogot, akkor az a szerződészegés rendszerében is értelmezhető, és a kontraktuális kárfelelősség megállapítására adhat alapot. Mindezek mellett, a GDPR is tartalmazza az adatvédelem megsértése eredményeképpen gyakorolható igényérvényesítési lehetőségeket. E három kategóriát összevetve szükségesnek tartom egy olyan vizsgálat elvégzését e mezsgyéken végig haladva, amelyben a választ arra keresem, hogy hogyan viszonyulnak a GDPR-ban foglalt igényérvényesítési lehetőségek a Ptk. szerinti személyiségvédelem megsértése esetére irányadó szankciókhoz, illetve a szerződészegés esetén igénybe vehető jogi eszközökhöz. Vizsgálódásom tárgyát képezi e kérdéssel összefüggésben az is, hogy lehetséges-e egyáltalán választani az említett lehetőségek közül, hatékonyabb lehet-e egyik a másiknál, vagy esetleg kizárja-e bármelyik a másikat.

4.2. A Polgári Törvénykönyv szankciórendszere

Elsőként a Ptk-ban biztosított, személyiségi jogok megsértése esetén igénybe vehető szankciókkal érdemes a vizsgálatot kezdeni. A törvénykönyvben az erre vonatkozó szankciórendszer lehetőséget ad arra, hogy akinek jogát megsértik, követelhet felróhatóságtól független, ún. objektív szankciókat, valamint felróhatóságtól függő szankciókat, így sérelemdíjat és kártérítési igényt támaszthat.

Az adatvédelemre vetítve tehát, ha a személyes adatok sérelme bekövetkezik, az érintett személynek több választási lehetősége is adott: az egyik lehetőség, amikor objektív szankciókat kérhet. Ilyenek a Ptk alapján:

- a jogsértés megtörténtének bíróság általi megállapítása;
- a jogsértés abbahagyása, és a jogsértő eltiltása a jövőre nézve a további jogsértések elkövetésétől;
- a jogsértő kötelezése megfelelő elégtétel adására, melyhez saját költségén kell megfelelő nyilvánosságot biztosítania;
- a sérelmes helyzet megszüntetése, jogsértést megelőző állapot helyreállítása, és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítése, vagy jogsértő mivoltától történő megfosztása; illetve,

⁷³ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.), 2:42. §, 2:43. §.

- a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedése a jogsérelmet elszenvedő személy számára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.⁷⁴

Ezek az úgynevezett objektív szankciók, nincsen szükség annak bizonyítására, hogy a jogsértő személy nem úgy járt el a tevékenysége megvalósítása közben, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A jogsértés ténye önmagában megalapozza a szankciók alkalmazhatóságát.

Ezzel szemben a sérelemdíj egy szubjektív szankció, itt a sérelmet szenvedett fél az őt ért nem vagyoni sérelemre tekintettel követelheti a jogsértő személytől a sérelemdíjat, célja tehát a személyiségi jogok megsértésével okozott nem vagyoni sérelmek kompenzálása. Keresetében a felperes köteles megjelölni magát az immateriális hátrányt, amelyet a jogsértő magatartása idézett elő nála, annak bizonyításával kapcsolatos kötelezettség viszont nem terheli. Azonban nem jár automatikusan sérelemdíj alkalmazásával a jogsértés megállapítása, az ítélező bíró ugyanis azt is megállapíthatja, hogy nem kötelezhető a jogsértő személy a sérelemdíj megtérítésére. Ahhoz, hogy megállapításra kerüljön a szankció, 4 feltétel bekövetkezése feltétlenül szükséges: személyiségi jogsérelem, immateriális hátrány, a jogsértő magatartás és a sérelem közötti okozati összefüggés, illetve felróhatóság. Mértékének megállapításakor a bíróság az adott ügy körülményeire tekintettel jár el, illetve el kell döntenie, hogy a megjelölt nem vagyoni sérelem köztudomású tényként elfogadható-e, és ezáltal nincs szükség bizonyításra, vagy nem, ilyenkor azonban erre vonatkozóan le kell folytatnia a bizonyítási eljárást.⁷⁵ A harmadik lehetőség pedig a kártérítési felelősség alakzata, amelyet az érintett személy akkor vehet igénybe, ha a sérelmes helyzet számára valamilyen kárt (vagyonban bekövetkezett értékcsökkenést, elmaradt hasznot, vagy a jogsértés elhárításához szükséges költséget) is eredményezett. A szankciórendszer előnye, hogy ezeket a jogkövetkezményeket akár egyesével, de akár kumuláltan is lehet érvényesíteni a jogsértést elkövető személlyel szemben, érzékelhető tehát, hogy a Ptk. rendkívül szerteágazó igényérvényesítési lehetőséget ad a jogában megsértett személy kezébe.⁷⁶ Amennyiben egy személynek kára keletkezik a személyiségi jogai megsértéséből, a Ptk. kifejezetten kimondja, hogy a jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti a jogsértőtől annak megtérítését.⁷⁷ Szerződéses jogviszony hiányában alkalmazhatók tehát a deliktális felelősségi forma szabályai a jogsértő személlyel szemben, amely alól a felróható magatartás hiányának bizonyításával mentesülhet a károkozó, de természetesen emellett a felróhatóságtól független szankciók alkalmazási lehetősége is adott.⁷⁸

A kontraktuális kárfelelősség akként jöhet szóba, hogy a legtöbb ÁSZF tartalmazza az adatvédelemmel kapcsolatos szerződési feltételeket. Az általános szerződési feltételek útján megkötött szerződés jellegzetessége, hogy az alkufolyamat kizárt, ugyanis az egyik fél előre, nagy számban készítette el a szerződéses feltételeket, a másik fél cselekvési lehetősége pedig arra terjed ki, hogy a szerződést a meghatározott feltételekkel el kívánja-e fogadni, vagy sem. Ezért a kiszolgáltató helyzetért cserébe a jogalkotó két szigorú kritériumot támaszt az ÁSZF-el kapcsolatban: a szerződés akkor jön létre, ha a másik fél annak tartalmát az aláírás előtt megismerhette, és el is fogadta azt; illetve, ha külön tájékoztatást kapott annak tartalmáról, amennyiben az eltér a jogszabályoktól és a szokásos szerződési gyakorlattól (ún. meglepetés klauzula).

Amennyiben az ÁSZF részét képező adatvédelmi rendelkezéseket nem tartja be az adatkezelő, úgy az szerződésszegésnek minősül. A Ptk. 6:138. § alapján a szerződésszegés elsődleges, és legfontosabb jogkövetkezménye a szerződésszerű teljesítésre kötelezés, jelen esetben tehát az, hogy a bíróság utasítja a szerződésszegő felet az ÁSZF-ben foglalt adatvédelmi szabályok maradéktalan betartására. Amennyiben pedig ez az adatvédelmi mulasztás/visszaélés vagyoni kárt is okoz, úgy ennek reparációjára nyújt megoldást a kontraktuális kárfelelősségi forma. A gyakorlatban általában nem a kártérítés iránti igény előterjesztése az elsődleges megoldás, hanem a szerződésnek megfelelő teljesítés kikényszerítése.⁷⁹ Bár a jogsértő félnek lehetősége van kimenteni magát a törvényben meghatározott feltételek esetén, azonban szinte objektív felelősségi formának tekinthető a mentesülésre vonatkozó rendkívül szigorú kritériumok miatt.⁸⁰

⁷⁴ Ptk, 2:51. § (1).

⁷⁵ *Polgári Jogi Lap*, 2017. március 24, PJD2016.1-2, PJD2016.14, PJD2017.3.

⁷⁶ Ptk, 2:51-53. §.

⁷⁷ Ptk, 2:53. §.

⁷⁸ Ptk, 6:518-519. §.

⁷⁹ JOBBÁGYI GÁBOR: *Kötelmi jog I., A kötelmek közös szabályai, a szerződések általános szabályai, felelősségtan*; 2014, Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék kiadója, Budapest, 72-73. o.

⁸⁰ Ptk, 6:142. §.

Hogy ezek a kimentési feltételek miért ilyen szigorúak, arra a választ a deliktuális, és a kontraktuális felelősségi formák közötti alapvető különbség gyökerében kell keresni. A deliktuális felelősség esetén ugyanis a károkozó és a károsult között egy abszolút szerkezetű jogviszony áll fenn, amely alapján az érintett személlyel szemben mindenki nemtevésre, tartózkodásra, tűrésre köteles, és a norma megsértése eredményeképpen alakul ki közöttük a relatív szerkezetű jogviszony, és keletkezik szerződésen kívüli kárkötelem közöttük. Ezzel szemben a kontraktuális felelősségi alakzatnál a felek között már a károkozó magatartást megelőzően is egy relatív szerkezetű jogviszony állt fenn, és éppen a jogviszony alapján fennálló jogok, illetve kötelezettségek megszegéséből fakad a károkozás. Ezek alapján látható, hogy míg a szerződésen kívüli károkozás esetében a károkozás általános tilalma sérül, a szerződéses jogviszonyból eredő károkozás esetén a károkozás egy a fél által már felvállalt kötelezettség megszegésének lehetséges következménye. A döntő különbség tehát, ami elhatárolja egymástól a két felelősségi formát, és amiért szigorúbb kimentési szabályokat állapít meg a jogalkotó a kontraktuális kapcsolatokban történő károkozás esetére, hogy utóbbinál egy önként, tudatosan, és átgondoltan vállalt kötelezettség nem teljesítése alapozza meg a felelősség fennállását - és megakadályozva ezzel a másik félnek valamilyen szükséglete kielégítését, amely őt a szerződés megkötésére sarkallta -, addig a deliktuális alakzatnál ez az előzetes kötelezettségvállalás hiányzik.⁸¹ A Google ÁSZF-je is tartalmazza az adatvédelemmel kapcsolatos szerződési feltételeket, és kifejezetten kiemeli, hogy, amennyiben bárki igénybe veszi a keresőmotor-szolgáltatást, azzal elfogadja, hogy a Google az adatvédelmi rendeletnek megfelelően felhasználja a személyes adatokat az érintett személlyel összefüggésben.⁸²

Abban az esetben, ha a felelősség fennáll szerződésen kívül okozott károkért, és ezzel párhuzamosan a szerződésszegéssel okozott károkért is egyaránt, akkor a Ptk. alapján ilyen esetekben kizárólag a kontraktuális felelősség szabályait lehet alkalmazni a jogsértő személlyel szemben.⁸³ Ha tehát valakinek egy általános szerződési feltételekkel megkötött szerződés teljesítése során sérül a személyes adatok védelméhez való joga a másik fél szerződésszegő magatartására visszavezethetően, akkor hiába állnak fenn esetlegesen a deliktuális felelősségi forma alkalmazási feltételei is, az érintett személy a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint kérheti először is a szerződésszerű teljesítést, de adott esetben a kárainak megtérítését is a jogsértő féltől. Fontos azonban kiemelni, hogy a Ptk. 6:59. § (2) bekezdés szerint a szerződéseknek a felek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó szabályoktól a felek egyező akarattal eltérhetnek, ha ezt a törvény nem tiltja, azaz a szerződési szabályok főszabály szerint diszpozitívak. Így ha a kontraktuális felelősségi formától el kívánnak térni, és jogsértés esetén a deliktuális felelősségi formát kívánják alkalmazni, akkor erre adott a lehetőség számukra.⁸⁴

4.3. A GDPR által biztosított igényérvényesítési utak

A GDPR szintén felsorakoztatja az igényérvényesítési lehetőségeket az érintett számára. Ahogy az a preambulumból is kiderül, a rendelet célja, hogy a jogsértőkkel szemben azonos szankciók alkalmazására kerüljön sor. A GDPR úgy rendelkezik, hogy minden olyan személy kártérítést követelhet az adatkezelőtől, vagy az adatfeldolgozótól, akinek a normaanyagban biztosított jogát megsértették, és ennek eredményeképpen vagyoni vagy nem vagyoni kár bekövetkezése bizonyítható. Az adatkezelő minden olyan kárt köteles megtéríteni, amelyet a rendelet szabályait sértő adatkezelése okozott. Ezzel szemben az adatfeldolgozó csak akkor tartozik felelősséggel az okozott hátrányokért, amennyiben nem tartotta be a rendeletben foglalt olyan rendelkezéseket, amelyek kifejezetten rá, mint adatfeldolgozóra vonatkoznak, illetve, ha az adatkezelő jogszerű utasításait hagyta figyelmen kívül, vagy járt el azokkal ellentétes módon. Látható tehát, hogy a rendelet kettéválasztja az adatkezelők és adatfeldolgozók felelősségének szabályait, és az adatkezelőkre nézve tágabb körben határozza meg a felelősség fennállásának esetét.

Tartalmaz arra vonatkozóan is szabályokat, hogy mi a teendő akkor, ha több adatfeldolgozó, vagy több adatkezelő követi el együttesen a jogsértő tevékenységet, vagy pedig mind az adatkezelő, mind az adatfeldolgozó érintett a jogvitában. Ilyen esetekben egyetemleges felelősség terheli őket az érintett személy teljes kárért való kártérítésének biztosítása érdekében, ezután pedig egymás között egy újabb jogviszony keretében fognak megállapodni arról, hogy a többi jogsértő a saját felelősségének megfelelő mértékben téríti

⁸¹ *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja, III. kötet, Hatodik könyv: Kötelmi jog első rész-harmadik rész*, 2014, Opten Informatikai Kft, Budapest, 347-348. o.

⁸² Google, Általános Szerződési Feltételek, Adatvédelem, <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=hu>, 2018.10.01.

⁸³ Ptk, 6:145. §.

⁸⁴ JOBBÁGYI GÁBOR: *i. m.* 103. o.

meg a kifizetett összeget annak, akitől azt egyetemleges kártérítés címén követelte a sérelmet elszenvedett fél. Mentésül a felelősség alól az, aki bizonyítja, hogy nem terheli őt semmilyen felelősség a kárt előidéző eseményért. Emellett a rendelet tagállami hatáskörbe utalja a szabályanyag megsértése esetén a további szankciók megállapítását.⁸⁵ A mentesülési szabály azonban nem adja meg a választ egyértelműen arra, hogy a rendelet szabályainak megsértése miatt indult eljárásban ilyenkor a tagállami jogon múlik-e, vagy sem, hogy ezt kontraktuális, illetve deliktuális felelősségi viszonyokban hogyan tölti ki tartalommal. A GDPR azt is rendezi, hogy ha az érintett személy rendeletben biztosított jogai sérülnek, és abból fakadóan kára keletkezik, akkor a kártérítéshez való jog érvényesítését célzó bírósági eljárást az előtt a bíróság előtt kell megindítani, amely az adatkezelő vagy az adatfeldolgozó tevékenységi helye szerinti tagállamban működik. Emellett lehetősége van az érintettnek a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága előtt is megindítani az eljárást, kivéve, ha az alperes valamely tagállamnak a közhatalmi jogkörében eljáró közhatalmat gyakorló szerve. Itt tehát a rendelet megadja az illetékességi szabályokat arra vonatkozóan, ha a jogsérelmet szenvedett fél bírósági úton szeretné a kártérítéssel kapcsolatos követelését érvényesíteni.⁸⁶

A GDPR alapján, ha a személyes adatok kezelése megsérti a rendeletet, az érintett személynek joga van ahhoz, hogy a szokásos tartózkodási helye, munkahelye, vagy a feltételezett jogsértés elkövetésének helye szerinti tagállam felügyeleti hatóságánál panaszt tegyen. Figyelmeztet arra is a rendelet, hogy amennyiben a felügyeleti hatóság, érintettre vonatkozó jogilag kötelező erejű döntésével nem ért egyet a panaszt benyújtó személy, úgy lehetősége van hatékony bírósági jogorvoslatra a vitatott döntéssel szemben.⁸⁷ Hazánkban az Infotv. alapján bárki bejelentéssel vizsgálatot kezdeményezhet a NAIH-nál arra hivatkozással, hogy a személyes adatok kezelésével kapcsolatban jogsérelem következett be, vagy annak veszélye fennáll, és ezért a bejelentésért senkit nem érhet hátrányos következmény. Pozitívum, hogy a hatóság vizsgálata ingyenes, annak költségeit maga a hatóság előlegezi és viseli. A bejelentés beérkezését követően a hatóságnak 2 hónap áll rendelkezésére, arra, hogy az ügyben a vizsgálatot lefolytassa, és annak eredményeképpen esetlegesen arra a megállapításra jusson, hogy az adatvédelmi rendeletben, és az Infotv-ben meghatározott jogok gyakorlásával kapcsolatban jogsérelem következett be, ennek alapján pedig a vizsgálatot lezárja, és hivatalból, vagy az érintett erre irányuló kérelmére az adatvédelmi hatósági eljárást megindítsa. Az eljárás végén hozott határozatában a hatóság alkalmazhatja a vitatott adatkezelési műveletekkel összefüggésben az adatvédelmi rendeletben rendelkezésre álló jogkövetkezményeket, emellett megállapíthatja különösen a jogellenes adatkezelés tényét; elrendelheti a valóságnak nem megfelelő személyes adatok helyesbítését; a jogellenesen kezelt adatok zárolását, törlését, megsemmisítését; megtilthatja a jogellenes adatkezelést, és bírságot is szabhat ki.⁸⁸

4.4. Konklúzió

Mindezek alapján megállapítható, hogy számos igényérvényesítési lehetőség áll rendelkezésre a személyes adatok védelméhez fűződő jogában megsértett személy számára a jogsérelem bekövetkezését követően. Vizsgálatom során nem találtam egyik jogforrásban sem arra utaló jogszabályhelyet, amely tilalmazná a sajátján kívül rendelkezésre álló lehetőségek igénybevételét, és amellyel kifejezetten monopolizálná jogsérelem elkövetése esetére a szankció megállapítására vonatkozó eljárás lefolytatását. A polgári jogi kódex által felkínált lehetőségek igénybevétele annyiban válhat nehézkessé napjainkban, – gondolok itt az új Polgári Perrendtartási törvény (a továbbiakban: új Pp.)⁸⁹ hatályba lépését követő időszakra – hogy ezeket az igényeket szükségképpen polgári bíróság előtt lehet érvényesíteni, az eljárás megindítása pedig az új Pp, keresetlevél tartalmi elemeire vonatkozó rendkívül szigorú és merev szabályai miatt jelentősen megnehezült. Másrészt az is meggondolandó, hogy a sérelmet szenvedett fél hatósági, vagy bírósági eljárást kíván indítani a reparáció és retorzió elérése érdekében. Ugyanis, míg a bírósági eljárás – akár a kontraktuális kárfelelősség alakzatának, akár a személyiségi jogok megsértése esetén igényelhető szankciók bármelyikének megállapítására irányul – hosszadalmas, időigényes és költséges, addig a NAIH-nál kezdeményezett eljárás lefolytatására a törvény 2 hónapos határidőt tűz a hatóság számára, hogy döntsön a jogsértés megtörténtének megállapításáról, és az eljárás további menetéről. Ezt követően pedig az adatvédelmi hatósági eljárásban az ügyintézési időt a törvény 120 napban maximalizálja, tehát a

⁸⁵ GDPR, 82. cikk, 84. cikk

⁸⁶ GDPR, 79. cikk (2), 82. cikk (6).

⁸⁷ GDPR, 77-78. cikk.

⁸⁸ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és információszabadságról (Infotv), 30. cikk, 32. cikk.

⁸⁹ 2016. évi CXXX. törvény a Polgári Perrendtartásról.

„legrosszabb” esetben is mindössze 6 hónapja van a hatóságnak a bejelentés beérkezésétől számítva arra, hogy döntést hozzon az ügyben. Ezzel szemben a polgári perben a bíróság akár 30 napot is eltölthet csupán azzal, hogy a keresetlevél beérkezését követően vizsgálódik további intézkedések szükségességének kérdésében. Emellett a bírósági eljárás magas költségekkel jár, és kimenetelétől függően akár a felperes is kötelezhető az eljárás végén a perköltség megtérítésére, amennyiben nem tudja megfelelően bizonyítékokkal alátámasztani a jogsértés megtörténtét. Ezzel szemben kedvezőbb megoldás lehet a hatóság általi adatvédelmi eljárás, amelyben, kimeneteltől függetlenül, törvényi rendelkezés alapján költségmentesség illeti meg a bejelentőt.

5. SZEMÉLYES ADATOK VÉDELME A HALÁL UTÁN

5.1. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság ajánlása

A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (a továbbiakban: NAIH) egy ajánlást bocsátott ki az online személyes adatok halál utáni védelmével kapcsolatban, tekintettel arra, hogy az ilyen adatok információs rendszerek útján történő kezelése a jövőben egyre nagyobb számban eredményezhet várhatóan olyan helyzeteket, amelyek során az elhunyt személyek adatainak további sorsa tisztázásra vár. Az ajánlás bevezetőjében a NAIH rögtön tisztázza azon vállalkozások körét, akikre elsősorban vonatkoznak az abban foglaltak. Ilyen vállalkozások kifejezetten azok, amelyek az érintettekkel kapcsolatban, annak előzetesen adott hozzájárulásával kezelik a személyes adatait, például: internetes közösségi oldalak: Facebook, de ezen kívül is minden olyan online szolgáltatás, amelynek célja, hogy elősegítse az egyén virtuális szférában való megjelenését, és másokkal történő kommunikációját. Ezen kívül viszont a hatóság meghagyja annak lehetőségét is, hogy az ajánlás rendelkezései kiterjedjenek az említett, elsődleges személyi körtől eltérő, egyéb hozzájáruláson alapuló egyéb adatkezelőkre is.

Jelentős kérdés, hogy a hatóság miért döntött egy ajánlás kibocsátásának szükségessége mellett ebben a témában. A kibocsátást megelőző körülmények a következők: érkezett a NAIH részére egy bejelentés, amelynek érintettjei egy magyar nő, és egy külföldi férfi voltak. A bejelentő tájékoztatása alapján az említett hölgy házas volt, illetve két gyermek édesanyja, amikor a Facebook nevű internetes közösségi oldalon beszélgetésbe kezdett későbbi szeretőjével, egy külföldön élő férfival. Nem sokkal ezután a féltékeny férj tudomást szerzett a viszonyról, majd meggyilkolta feleségét, gyermekeit, és végül magával is végzett. E hír hallatán a korábbi szerető az internetes portálon részleteket osztott meg a nővel folytatott magánlevelezésekből, illetve képeket posztolt az elhunyt gyerekekről. A bejelentésre okot adó cselekmény volt, hogy a férfi fenyegető ultimátumot küldött az elhunyt hölgy még élő rokonának: amennyiben az nem teljesíti a férfi követeléseit, a nő által, még életében a szeretője részére küldött intim fényképeket nyilvánosságra hozza a közösségi oldalon. A jogi probléma itt merült fel, a kérdés pedig a következő: vajon lehetséges-e az elhunyt személlyel kapcsolatban, annak még életében tett, előzetes hozzájárulása nélkül annak személyes adatait a nyilvánosság számára közzétenni? Mivel az internet egyre nagyobb jelentőséggel bír az emberek életében, és folyamatosan nő azok száma, akik valamilyen online portál segítségével részt vesznek a virtuális világhálón – és osztják meg tömegével a személyes adataikat –, vezette a hatóságot arra a felismerésre, hogy szükségesnek találjon ebben a témában egy ajánlást közzétenni. A NAIH az Infotv-ből indult ki a vizsgálat kezdetekor. A törvényi rendelkezések alapján ugyanis az elhunyt személy beszélgetésrészletei, fényképei mind személyes adatnak minősülnek, mivel ezek az érintettel kapcsolatba hozható információk, melyekből következtetés vonható le az érintett személyre nézve. Ahhoz, hogy valaki kezelhesse ezeket az adatokat, különböző jogalapok adtak a törvényben, melyek közül – a jelen esetben releváns jogalap – az érintett hozzájárulása lehet. A fent említett szituációból azonban egyértelműen kiderül, hogy sajnos az érintett személy nyilvánvalóan nem gyakorolhatja a hozzájárulás megadásához fűződő döntési kompetenciáját, vagyis az információs önrendelkezési jogot. Ennek ellenére, a férfi által közzétett tartalmak törlésre kerültek az internetes portálról.

Az Infotv. tartalmaz arra vonatkozóan rendelkezéseket, hogy az érintett természetes élő személy milyen jogokat gyakorolhat és érvényesíthet másokkal szemben a személyes adatai védelmét megilletően, azonban nem tartalmazott rendelkezéseket arra nézve, hogy mi a teendő akkor, ha az érintett személy már elhunyt, egészen a GDPR hatálybalépését követő Infotv-i módosításig, erről azonban a következtetések körében fogok részletesebben beszélni. Ezelőtt tehát nem volt jogszabályi rendelkezés azzal kapcsolatban, hogy ki gyakorolhatja a meghalt személyt még életében megillető jogosultságokat annak halálát követően, és a bejelentés alapjára koncentrálva: ki léphet fel az olyan jogsértésekkel szemben, mint például a halott emlékét sértő adatkezelés, és ezáltal kinek van joga kérni az ilyen adatok törlését. A személyes adatok

tipikusan azok az adatok, amelyek az érintett személyre vonatkoznak, még annak életében. Ez jelenthetné azt is, hogy halálával megszűnik a közösségi oldalakon megtalálható, vele kapcsolatos adatok személyes minősége, az elhunytak adatai azonban korlátlanul mégsem hozzáférhetőek.

E jogok természetéből következik, hogy az embert személyiségre kapcsán megillető jogokkal életében képes rendelkezni, tehát e jogok a halála pillanatáig tartanak. Személyhez fűződő jogok esetén jogutódlásra nincs lehetőség, azonban a halál után is tovább él egyéniségének és társadalmi tevékenységének hatása. Ennek pedig az a következménye, hogy a meghalt személyek adatainak kezelése kihathat az élő leszármazók magánszférájára is, és sok esetben eredményezhet olyan helyzeteket, amely sértheti e személyek személyes adataik kezeléséhez vonatkozó jogait. Itt tehát alapvetően alkalmazandó szabályanyag az Infotv. vonatkozó rendelkezésein kívül a Ptk. kegyeleti joggal kapcsolatos rendelkezései. A kegyeleti jog gyakorlására jogosult személyi kört a törvény meghatározza: e joggal az a személy jogosult rendelkezni, aki az elhunyt hozzátartozója, illetve az, akit végrendeleti juttatásban részesített. Azt, hogy a kegyeleti jog intézményén keresztül milyen, az elhunytat még életében megillető jogok sérelmével lehet számolni, a Ptk-ban felsorolt, nevesített személyiségi jogoknál találhatjuk meg. Ezek közül a személyes adatok védelméhez való jogot érdemes kiemelni. Ilyen esetekben tehát nem az elhunyt személy személyiségi jogai jutnak érvényre, hiszen azok a halál pillanatában a jogképességével együtt megszűntek, hanem a hozzátartozók, és örökösök válnak jogosulttá. A Ptk. rendelkezései alapján a halott ember emlékének megsértése megállapítása bírósági hatáskörbe tartozó feladat. Ezek a szabályok megteremtik a jogalapot a jogosultaknak arra, hogy a bírósághoz fordulva kérjék a jogsértés megállapítását, annak abbahagyására kötelezést, illetve a jogsértő oldalán a jog megsértésével elért vagyoni előny átengedését a jogosultak számára. Ezek alapján tehát, ha az elhunyt személlyel kapcsolatos, emlékét nyilvánvalóan és durván sértő adatkezelés valósul meg, akkor az örökösöket, és hozzátartozókat megilleti a bírósághoz fordulás joga, kegyeletsértésre hivatkozással.

Mások az igényérvényesítési lehetőségek az internetes szolgáltatásokhoz regisztrált felhasználói fiókokban kezelt személyes adatokkal kapcsolatban. Ilyen esetekben ugyanis a jogosultaknak nincsen lehetősége azt kérni az adatkezelőtől, hogy törölje az elhunyttal kapcsolatos nyilvántartott adatokat, kivéve, ha erre a szolgáltató kifejezetten lehetőséget biztosít a felhasználási feltételek között. Ez azonban nem azt jelenti, hogy az adott szolgáltató az érintett személy halála után is küldi majd az online postafiókjára az aktuális szolgáltatásokat, lehetőségeket, és tovább kezeli az adatait. Ugyanis általában a szolgáltató adatkezelésének jogalapja szerződéses jogviszonyon alapszik, a szerződés azonban a másik fél halálával hatályát veszti. Emiatt az adatkezelő jogalapja megszűnik az adatkezelésre, és ennek következménye, hogy erre irányuló kérelem nélkül törölni köteles az érintett személlyel kapcsolatos személyes adatokat.

Jogosan vetődhet fel ilyenkor a kérdés: vajon a szolgáltató, aki jellemzően nagyszámú érintett adatait kezeli, hogyan szerez arról tudomást, hogy a felhasználó meghalt, és ezzel az adatkezelés jogalapja megszűnt? Eddig sem az Infotv, sem pedig a GDPR nem tartalmazott rendelkezéseket arra vonatkozóan, hogy az elhunyt személy adatainak védelme érdekében az arra jogosultak hogyan érhetik el a szolgáltatónál, hogy az érintett adatalanlyal kapcsolatos személyes adatokat törölje, illetőleg megsemmisítse. A hatóság ezzel kapcsolatos álláspontja volt e kérdéssel összefüggésben, hogy egy olyan törvényi szintű szabályozás kialakítása lenne indokolt a jövőben, amely éppen e jogosultságokkal ruházná fel az elhunyt személy hozzátartozóit, örökösöit, amennyiben –a joggal való visszaélés megakadályozása érdekében - azok hitelt érdemlő módon tudják igazolni e minőségüket. Összességében megállapítható tehát, hogy vannak a Ptk-ban, illetve a Btk-ban biztosított lehetőségek a jogosultak számára a jogvédelem érvényesítéséhez való fellépés esetére, ha az elhunyt adatainak jogellenes kezelését észlelik, azonban a jogbiztonság megteremtése érdekében indokolt volt további intézkedések megtétele a jogalkotás részéről.⁹⁰

5.2. Következtetések, módosító javaslat

Ahogy láthattuk – egészen július 26-ig - mind az Infotv, mind a GDPR kizárólag az élő természetes személyek adatvédelemmel kapcsolatos intézkedéseikhez biztosított jogalapot, és mindössze egy NAIH által kiadott ajánlás foglalkozott azzal, hogy mi történik az online személyes adatokkal a halál után, amelynek alkalmazása viszont nem kötelező, hiszen nem jogszabályi szintű rendelkezés. A Facebook például lehetőséget teremt arra, hogy kérhessék az elhunyt személy hozzátartozói az érintett profiljának törlését, azonban bizonytalanságot eredményezhet, hogy mi történik a személyes adatokkal más felületeken a halált követően. Egy átlag felhasználó ugyanis napjainkban nem kizárólagosan csak a Facebook-ot használja,

⁹⁰ PÉTERFALVI ATTILA: *A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság ajánlása az online adatok halál utáni sorsáról*, 2015. november, Budapest.

hanem rendelkezik több, különböző olyan internetes profillal, ahol a személyes adatai szintén megjelennek, gondolok itt különösen a Gmail fiókokra, de rengeteg példa sorolható még e körbe. Számos honlapra vagy telefonos alkalmazásba pedig a Facebook profilon keresztül lehetséges a belépés, így ezek az oldalak is tárolnak adatot az elhunytól. Az egy további vizsgálat elvégzését indokolná, hogy milyen igényérvényesítési lehetőségeket biztosítanak a különböző portálok, amelyek az elhunyt személy személyes adataival rendelkeznek. A hozzátartozók számára is megterhelő feladat lehet, hogy egyenként utána nézzenek ezeknek a lehetőségeknek, de az sem feltételezhető biztosan, hogy a törléshez való jog gyakorlását mindegyik online felület megadja a számukra. További érdekes kérdés, hogy, amíg egy hagyományos napló – mint ingó dolog – a hagyatéki részét képezi, ezáltal pedig az örökséghez tartozik, addig a Facebook, mint immateriális tulajdon, nem minősül dolognak, így a tulajdonjoga sem örökölhető. A kettő közötti további fontos különbség, hogy, míg a papír alapú naplóban leírtakat az örökösök megismerhetik, addig a közösségi oldalon regisztrált fiókok esetében – ahogy fentebb is említettem –, nem kapnak jogosultságot arra, hogy a magánbeszélgetésekbe bele olvashassanak. A fiókokkal kapcsolatban nem tartom megvalósíthatónak, hogy a törlésre vonatkozó követelés mellett – azt megelőzően – az adatok megismerhetőségére is igényt támasszanak a jogosultak, az ugyanis már sértene az elhunyt személy feltehető akaratát, és adatai integritását. A papír alapú naplóval kapcsolatban ugyanis jogilag kivitelezhetetlen helyzet lenne megakadályozni az örökösök ahhoz történő hozzáférését, azonban, mivel az online profilok jelszóval védettek – amit az elhunyt vélhetően nem osztott meg a hozzátartozókkal –, azok adattartalma még megvédhető a mások általi megismerhetőségtől. E probléma megoldását célozta az Infotv-ben az a rendelkezés, amely alapján az elhunyt személy elektronikus adatai vonatkozásában az örökösök, illetve az érintett által még életében meghatalmazott rendelkezési jogot gyakorolhat azok felett. A norma szerint az elhunytat életében megillető meghatározott jogok érvényesítésére – kiemelve a törléshez való jogot – meghatalmazó nyilatkozat hiányában az a közeli hozzátartozó jogosult, aki e jogosultságát elsőként gyakorolja. Véleményem szerint a jogalkotó, amikor a személyi kört, illetve az igényérvényesítés lehetőségét meghatározta, nem vette kellően figyelembe az örökhagyó feltehető végakarátát. Ez az akarat leginkább a végrendekezésnél az általa meghatározott örökös hányadokból tűnhet ki, amiből pedig következtetések vonhatók le az örökhagyó örökösével fennálló viszonyaira; de törvényes öröklésnél is előtérbe kerülnek egyes hozzátartozók másikkal szemben. Nem feltétlenül az ő akaratát engedi tehát érvényesülni az a rendelkezés, miszerint a jogosultságát elsőként gyakorló közeli hozzátartozó akarata dominál, mivel ezzel a jogalkotó akár végrendeleti örökösöket is kizárhat az említett személyi körből, végrendekezés útján öröklő személyek ugyanis nem csak hozzátartozók lehetnek. A másik probléma pedig a szabállyal az, hogy nem az örökös hányad szerinti szavazati jogot veszi figyelembe a jogérvényesítés során, illetve nem az örökösök közötti együttműködés megteremtését célozza, hanem nyilatkozat hiányában meghagyja az intézkedés lehetőségét a leggyorsabban reagáló személynek. Megállapításaim alapján tehát a jogosult kör, illetve az igényérvényesítési lehetőség módosítására a következőképpen lenne szükség a törléshez való jogra koncentrálva:

- (1) Az elhunyt által még életében meghatalmazott személy, valamint a törvényes és végrendeleti örökösök jogosultak az elhunyt személy elektronikus elérhető személyes adatainak törlését kérni az érintett szolgáltatótól.*
- (2) Az (1) bekezdésben meghatározott jogosultak a törléshez való jog gyakorlásához hitelt érdemlő módon kötelesek igazolni a meghatalmazotti, illetve az örökös minőségüket az elhunyttal kapcsolatban, a joggyakorláshoz a törvény egyéb feltételt nem támaszt.*
- (3) A törléshez való jog igénybevitelének lehetőségéről a hagyatéki eljárás lefolytatására illetékes közjegyző legkésőbb a hagyatékátadó végzésben köteles tájékoztatni az (1) bekezdésben meghatározott jogosultakat.*
- (4) Az örökösök egyszerezű szótöbbséggel határoznak a törléshez való jog érvényesíthetőségével kapcsolatos kérdésekben. Minden örököst az örökrésze arányában illeti meg szavazati jog.*

Ezekkel a változtatásokkal véleményem szerint jobban szem előtt tartható lenne az örökhagyó feltehető akarata, és emlékének fokozottabb védelmét is képes lenne ellátni.